

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 1 grudnia 2015r.

Adam Bodnar

II.5150.7.2015.MK

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Do mojego Biura wpłynęło oświadczenie złożone przez senatorów: Wojciecha Skurkiewicza, Grzegorza Wojciechowskiego, Tadeusza Kopcia, Dorotę Czudowską i Wiesława Dobkowskiego podczas 82. posiedzenia Senatu RP w dniu 1 października 2015 r. Senatorowie w swoim oświadczeniu zwrócili uwagę na problematykę dotyczącą terminu na wniesienie apelacji w postępowaniu karnym. Wskazali, że w jednej ze spraw prowadzonych przez Sąd Rejonowy w Szczecinie sporządzono uzasadnienie wyroku liczące tysiąc dwieście stron. Sporządzenie tego uzasadnienia trwało dziewięć miesięcy, podczas gdy obrona na wniesienie apelacji miała czternaście dni. Zdaniem senatorów taki stan prawny może powodować naruszenie prawa do obrony.

Zgodnie z art. 423 § 1 Kodeksu postępowania karnego, uzasadnienie wyroku powinno być sporządzone w ciągu 14 dni od daty złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a w wypadku sporządzenia uzasadnienia z urzędu - od daty ogłoszenia wyroku; w sprawie zawilej, w razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie, prezes sądu może przedłużyć ten termin na czas oznaczony. Tymczasem, termin do wniesienia apelacji, zgodnie z art. 445 § 1 Kodeksu postępowania karnego, w każdym wypadku wynosi 14 dni i biegnie dla każdego uprawnionego od daty doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem. Ustawodawca nie przewidział możliwości przedłużenia tego terminu.

W literaturze wskazuje się, że termin na sporządzenie uzasadnienia dla sędziego ma charakter instrukcyjny, a w praktyce jego dochowanie w niektórych sprawach bywa całkiem nierealne (R. Punikowski, *Komentarz do art. 423 kpk* [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks*

postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2015, Nb 2). Prawidłowe i kompleksowe przygotowanie uzasadnienia ma fundamentalne znaczenie dla poprawnego przeanalizowania wyroku, w tym także w procedurze odwoławczej. Jak zauważają P. Hofmański i S. Zabłocki: „Uzasadnienie wyroku stanowi integralną część orzeczenia i pełni niezmiernie istotną rolę jako źródło informacji dla stron, dla których motywy, jakimi kierował się sąd, wydając wyrok, mogą mieć zasadnicze znaczenie przy podejmowaniu decyzji w przedmiocie poddania go kontroli instancyjnej. Ponadto uzasadnienie wyroku pozwala na przeprowadzenie jego kontroli przez instancję apelacyjną (...)” (P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Kraków 2006, s. 262).

W świetle powyższego nie ma wątpliwości, że w niektórych przypadkach, zwłaszcza w sprawach charakteryzujących się złożonym stanem faktycznym i skomplikowanym materiałem dowodowym, uzasadnienie wyroku może być bardzo obszerne, a jego przygotowanie może trwać dłużej niż czternaście dni. W tym kontekście nierzadko jednak nie zwraca się właściwej uwagi na problem w postaci niedostatecznie długiego czasu przysługującego obronie na sporządzenie apelacji. W orzecznictwie oraz w doktrynie zauważono możliwość uzupełnienia apelacji już po ustawowym terminie na jej wniesienie, ale tylko w zakresie argumentacji, a ponadto bez mocy wiążącej sąd odwoławczy. Skarżący nie może natomiast w sposób skuteczny rozszerzyć granic zaskarżenia ani podnieść nowych zarzutów po upływie terminu zawitego na wniesienie apelacji (D. Świecki, *Komentarz do art. 445 kpk*, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015, Nb 5; wyrok SA w Poznaniu z 27 marca 2014 r., sygn. II AKa 10/14; LEX nr 1463783; wyrok SA w Krakowie z 10 listopada 2004 r., sygn. II AKa 225/04, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2004, nr 12, poz. 36). Dochowanie tego terminu poprzez sporządzenie środka zaskarżenia, obejmującego wszystkie zarzuty możliwe do postawienia w danej sprawie, może być znacznie utrudnione w przypadku, gdy uzasadnienie wyroku jest długie i złożone. Trudno w takich sytuacjach zgodzić się z argumentacją Sądu Apelacyjnego w Krakowie, wedle którego „Trudności organizacji pracy obrońcy, dbałość o utrwalenie potrzebnych <<elementów procesu>> (z apelacji), opracowanie projektu apelacji bez oczekiwania na tekst uzasadnienia itd. są kwestią warsztatu pracy adwokata, nie ustawy, zwłaszcza przedłużenia terminu do wniesienia apelacji, gdy uzasadnienie sporządzono ze zwłoką” (wyrok SA w Krakowie z 14 listopada 2009 r., sygn. II AKa 117/09, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2010, nr 7-8, poz. 44). Nie można bowiem wymagać od obrońcy przygotowania poprawnej i kompleksowej apelacji w sytuacji, gdy nie mógł w wystarczającym zakresie zapoznać się z uzasadnieniem wyroku. Taka sytuacja może

mieć miejsce w przypadku tak obszernego uzasadnienia wyroku, jakie miało miejsce w sprawie będącej asumptem do wydania w/w oświadczenia.

Pamiętać należy, że zgodnie z art. 424 § 1 Kodeksu postępowania karnego, uzasadnienie powinno zawierać zwięźle:

- 1) wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych,
- 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku.

Ponadto, w uzasadnieniu należy przytoczyć okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, a zwłaszcza przy zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, środków zabezpieczających oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku (art. 424 § 2 kpk). Poprawne skonstruowanie zarzutów oraz ich uzasadnienia w apelacji bez dokładnego zapoznania się z treścią uzasadnienia wyroku może okazać się bardzo trudne, jeżeli nawet nie niemożliwe.

Brak możliwości przedłużenia terminu na złożenie apelacji w sprawach szczególnie skomplikowanych i obszernych, wywoływać może zatem wątpliwości dotyczące właściwego przestrzegania konstytucyjnie zagwarantowanego prawa do obrony. Zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP, każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu. Konstytucyjne prawo do obrony ma dwa wymiary – materialny i formalny. Obrona materialna wyraża się między innymi w prawie do zaskarżania orzeczeń kończących postępowanie. Nie ma również wątpliwości, że gwarancja prawa do obrony dotyczy także postępowania odwoławczego. Z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że prawo do obrony musi być zagwarantowane proceduralnie, aby miało charakter „realny i efektywny, a nie iluzoryczny i abstrakcyjny” (wyrok TK z 11 grudnia 2012 r., sygn. K 37/11, ZU OTK 2012, nr 11, poz. 133; por. też wyrok TK z 28 listopada 2007 r., sygn. K 39/07, OTK ZU 2007, nr 10, poz. 129). Gwarancyjny charakter prawa do obrony „wymaga, by prawu temu nadać znaczenie realne i efektywne w ramach konkretnego postępowania, niezależnie od jego stadium” (wyrok TK z 3 czerwca 2014 r., sygn. K 19/11, ZU OTK 2014, nr 6, poz. 60). Podobnie, Sąd Najwyższy zwraca uwagę na konieczność zagwarantowania realnego prawa do obrony (wyrok SN z 7 lipca 2006 r., III KK 418/05, LEX nr 193010). Standard realnego i efektywnego prawa do obrony wynika także z art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (P. Hofmański, W. Wróbel, *Komentarz do art. 6 EKPC*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I*,

Warszawa 2010, Nb 360 i cyt. tam wyroki ETPC: z 2 marca 1987 r., Monnell and Morris p. Zjednoczonemu Królestwu, nr 9562/81; 9818/82; z 24 maja 1991 r., Quaranta p. Szwajcarii, nr 12744/87; z 24 listopada 1993 r., Imbrioscia p. Szwajcarii, nr 13972/88; z 22 lutego 1994 r., Tripodi p. Włochom, nr 13743/88 i z 20 czerwca 2002 r., Berliński p. Polsce, nr 27715/95; 30209/96.).

Biorąc pod uwagę, że od poprawnego sporządzenia środka zaskarżenia może zależeć jego skuteczność, a także to, że sporządzenie apelacji wymaga dokładnego zapoznania się z uzasadnieniem wyroku, wątpliwości może budzić dochowanie standardu realnego i efektywnego prawa do obrony w przypadku, gdy strona ma tylko czternaści dni na zapoznanie się z uzasadnieniem wyroku, zwłaszcza, jeżeli jest ono długie i skomplikowane.

Mając na uwadze powyższe, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie dokonania analizy problematyki poruszonej w niniejszym wystąpieniu oraz poinformowanie mnie o stanowisku zajęтым w sprawie.

Podpis na oryginale